

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра екології агросфери та екологічного контролю

“ЗАТВЕРДЖЕНО”
Факультет Захисту рослин,
біотехнологій та екології

“21” травня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОВД та СЕО

Галузь знань 10 Природничі науки

Спеціальність 101 Екологія

Освітня програма Екологія

Факультет Захисту рослин, біотехнологій та екології

Розробник: доцент, к.с.-г. наук С.П. Паламарчук

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2025 р.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОВД та СЕО

Дисципліна «ОВД та СЕО» формує у здобувачів знання щодо нормативних та правових основ оцінки впливу на довкілля, формуванні екологічного мислення в процесі прийняття рішень щодо впровадження господарської діяльності, набуття навиків практичної роботи, оволодіння прийомами і методами оцінки впливу на довкілля, оволодіння прийомами і методами оцінки впливу щодо діяльності сільськогосподарських об'єктів.

Предметом дисципліни «ОВД та СЕО» є оволодіння знаннями і навичками теоретичних основ екологічної експертології та законодавства України в галузі екологічної оцінки об'єктів агросфери які необхідні для усвідомлення екологічної політики держави, врахування екологічних пріоритетів при здійсненні сільськогосподарської, виробничої діяльності, науково-обґрунтованого проведення еколого-експертних робіт.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма		
Освітній ступінь	Бакалавр	
Спеціальність	101 Екологія	
Освітня програма	Екологія	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Обов'язкова	
Загальна кількість годин	108	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістовних модулів	2	
Курсовий проект (за наявності)	-	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	Форма здобуття вищої освіти	
	Денна	Заочна
Курс (Рік підготовки)	4	4
Семестр	7	7
Лекційні заняття	30	8
Практичні, семінарські заняття	30	12
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	48	90
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4	

1. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Метою дисципліни ОВД та СЕО є формування у майбутніх здобувачів системи умінь та компетенцій для забезпечення застосування правових та організаційних засад оцінки впливу на довкілля антропогенної діяльності, запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, раціонального використання і відтворення природних ресурсів у процесі прийняття рішень щодо провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських і приватних інтересів.

Набуття компетентностей (відповідно до затвердженої Освітньо-професійної програми за спеціальністю 101 «Екологія»):

1. Інтегральна компетентність (ІК):

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

2. Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

3. Фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

ФК11. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

ФК12. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

ФК13. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

ПРН16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

**2. Програма та структура навчальної дисципліни
для повного терміну денної (заочної) форми навчання**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							Заочна форма					
	Ти ж- ні	Ус ьо го	у тому числі					у сьог о	у тому числі				
			л	п	ла б	ін д	с. р.		л	п	ла б	ін д	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Змістовий модуль 1. Нормативно-законодавчі аспекти проведення екологічної оцінки в Україні та в світі													
Тема 1. Основні принципи та законодавчі підстави здійснення екологічної оцінки впливу на довкілля в Україні та в світі	1	8	2	2	-	-	4	9	2	2			5
Тема 2. Основні переваги європейської моделі оцінки впливу на довкілля. Відповідність політичним, програмним та правовим зобов'язанням у сфері інтеграції до ЄС	2	8	2	2	-	-	4	5					5
Тема 3. Види сільськогосподарської діяльності, що можуть мати значний вплив на довкілля. Гласність оцінки впливу на довкілля, громадські слухання	3	8	2	2	-	-	4	5					5
Тема 4. Громадське обговорення у процесі оцінки впливу на довкілля	4	8	2	2	-	-	4	5					5

з метою виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості до планованої діяльності													
Тема 5. Особливості проведення ОВД при лісогосподарському та сільськогосподарському освоєнні земель, на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в охоронних зонах	5	8	2	2	-	-	4	9	2	2			5
Тема 6. Правові засади використання рекреаційних можливостей лісів	6	6	2	2	-	-	2	5					5
Тема 7. Стратегічна екологічна оцінка особливості та етапи проведення	7	6	2	2	-	-	2	5					5
Разом за змістовим модулем 1		52	14	14	-	-	24	43	4	4			35
Змістовий модуль 2. Оцінка впливу сільськогосподарської діяльності на об'єкти агросфери													
Тема 8. Оцінка впливу діяльності сільськогосподарських підприємств на повітряне середовище	8	8	2	2	-	-	4	10					10
Тема 9. Оцінка якості повітря за рівнем концентрації забруднювачів та їх окремими та комплексними індексами чи критеріями	9	8	2	2	-	-	4	12	2				10
Тема 10. Відповідальність за порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля, оскарження рішень	10	8	2	2	-	-	4	9		2			5
Тема 11. Основні етапи підготовки Звіту з ОВД та СЕО	11	8	2	2	-	-	4	10					5
Тема 12. Опис і оцінка можливого впливу на землі і ґрунти	12	8	2	2	-	-	4	7		2			5
Тема 13. Управління водними ресурсами для ведення сільського господарства, у тому числі із зрошуванням і меліорацією	13	6	2	2	-	-	2	7	2				5
Тема 14. Єдиний реєстр оцінки впливу на довкілля	14	5	2	2	-	-	1	10					10
Тема 15. Оцінка транскордонного впливу на довкілля	15	5	2	2	-	-	1	12		2			5
Разом за змістовим модулем 2		56	16	16	0	0	24	77	4	6			55
Усього годин	108		30	30	0	0	48	108	8	10			90

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні принципи та законодавчі підстави здійснення екологічної оцінки впливу на довкілля в Україні та в світі	2
2	Основні переваги європейської моделі оцінки впливу на довкілля. Відповідність політичним, програмним та правовим зобов'язанням у сфері інтеграції до ЄС	2
3	Види сільськогосподарської діяльності, що можуть мати значний вплив на довкілля. Гласність оцінки впливу на довкілля, громадські слухання	2
4	Громадське обговорення у процесі оцінки впливу на довкілля з метою виявлення, збирання та врахування зауважень і пропозицій громадськості до планованої діяльності	2
5	Особливості проведення ОВД при лісогосподарському та сільськогосподарському освоєнні земель, на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду чи в охоронних зонах	2
6	Правові засади використання рекреаційних можливостей лісів	2
7	Стратегічна екологічна оцінка особливості та етапи проведення	2
8	Оцінка впливу діяльності сільськогосподарських підприємств на повітряне середовище	2
9	Оцінка якості повітря за рівнем концентрації забруднювачів та їх окремими та комплексними індексами чи критеріями	2
10	Відповідальність за порушення законодавства про оцінку впливу на довкілля, оскарження рішень	2
11	Основні етапи підготовки Звіту з ОВД та CEO	2
12	Опис і оцінка можливого впливу на землі і ґрунти	4
13	Управління водними ресурсами для ведення сільського господарства, у тому числі із зрошуванням і меліорацією	2
14	Єдиний реєстр оцінки впливу на довкілля	2
15	Оцінка трансграничного впливу на довкілля	2
	Разом	30

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практична робота №1. Головні аспекти, нормативна база, державне регулювання та управління в галузі оцінки впливу на довкілля	2
2	Практична робота № 2. Українська модель оцінки впливу на довкілля	2
3	Практична робота № 3. Особливості проведення ОВД при сільськогосподарському освоєнні земель, рекультивація та меліорація земель. Аналіз плану проведення консультацій з органами влади та громадськістю	2
4	Практична робота № 4. Залучення громадськості до процесу оцінки впливу на довкілля	2
5	Практична робота № 5. Аналіз екологічної оцінки лісових ресурсів. Процедура екологічної оцінки за додержанням вимог законодавства про охорону і збереження об'єктів природно-заповідного фонду	2
6	Практична робота № 6. Правова основа використання лісів при проведенні ОВД	2

7	Практична робота № 7. Світовий та європейський досвід проведення СЕО. Загальні положення, підстави та основні поняття.	2
8	Практична робота №8. Аналіз нормативних, законодавчих документів щодо екологічної оцінки атмосферного повітря. Забруднення повітряного середовища під час діяльності сільськогосподарських підприємств	2
9	Практична робота № 9. Аналіз нормативних документів та особливості проведення екологічної оцінки якості повітря	2
10	Практична робота № 10. Бездіяльність у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля	2
11	Практична робота № 11. Ознайомлення зі структурою Звіту та висновку з ОВД. Визначення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту та висновку	2
12	Практична робота № 12. Аналіз нормативних документів щодо екологічної оцінки ґрунту	2
13	Практична робота № 13. Аналіз нормативних документів щодо екологічної оцінки водних об'єктів. Оцінка за видами та кількістю очікуваних відходів, викидів (скидів), забруднення води при сільськогосподарській діяльності	2
14	Практична робота № 14. Порядок ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля	2
15	Практична робота № 15. Негативний транскордонний вплив на довкілля	2
	Разом	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нормативно-законодавча база: закони, положення, нормативні документи	4
2	Значення ОВД в системі державного регулювання сільськогосподарської діяльності та охорони довкілля	4
3	Правове регулювання лісокористування та землекористування.	4
4	Джерела викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря при роботі сільськогосподарських підприємств	4
5	Етапи підготовки Звіту. Попереднє планування методів збору та аналізу інформації, вибір джерел інформації та фахівців, що будуть залучені до досліджень і в подальшому складанні звіту	4
6	Нормативні, законодавчі та нормативно-правові документи щодо екологічної оцінки водних об'єктів	4
7	Здійснення оцінки впливу на довкілля для видів діяльності й об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку	4
8	Проведення оцінки впливу на довкілля, отримання висновку з оцінки впливу на довкілля (перелік документів, законотворчі документи)	4
9	Процедура проведення післяпроектного моніторингу	4
10	Проведення оцінки транскордонного впливу на довкілля за процедурою держави походження, довкілля якої може зазнати значного негативного транскордонного впливу	4
11	Правове регулювання лісокористування землекористування. Правові засади використання рекреаційних можливостей лісів та сільськогосподарських угідь	4

12	Системи екологічної оцінки. СЕО документів державного планування. Пропозиції і зауваження громадськості на етапі скоупінгу	4
	Разом	48

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

- усне або письмове опитування
- екзамен;
- модульні тести;
- реферати, презентації;
- розрахункові роботи;
- захист практичних робіт;

7. Методи навчання:

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні, практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);
- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Нормативно-законодавчі аспекти проведення екологічної оцінки в Україні та в світі		
Практична робота №1. Головні аспекти, нормативна база, державне регулювання та управління в галузі оцінки впливу на довкілля	Знати загальні поняття і значення екологічного аудиту та інспектування. Історію виникнення екологічного аудиту, особливості екологічного аудиту та його статус	10
Практична робота №2. Українська модель оцінки впливу на довкілля	Ознайомитися із кваліфікаційними вимогами до кандидатів, порядком надання та розгляду документів, організацією та порядком проведення екзаменаційного іспиту, порядок видачі сертифікатів та їх реєстру	5
Практична робота №3. Особливості проведення ОВД при сільськогосподарському освоєнні земель, рекультивація та меліорація земель. Аналіз плану проведення консультацій з органами влади та громадськістю	Знати підходи до вибору методики проведення і типу екологічного аудиту; ознайомитися і типовою структурою протоколу (переліку питань) екологічного аудиту.	10
Практична робота №4. Залучення громадськості до процесу оцінки впливу на довкілля	Вміти розробляти послідовні етапи проведення ЕО та складати інформаційну базу систематизації екологічних проблем на підприємстві	10
Практична робота №5. Аналіз екологічної оцінки лісових ресурсів. Процедура екологічної оцінки за додержанням вимог законодавства про охорону і збереження об'єктів природно-заповідного фонду	Знати теоретичні і практичні аспекти розрахунку екологічних платежів підприємствами чи організаціями	10
Практична робота №6. Правова основа використання лісів при проведенні ОВД	Вміти оцінювати екологічний стан підприємства та прилеглої до нього території і розраховувати самоокупність екологічної модернізації	10
Практична робота №7. Світовий та європейський досвід проведення СЕО. Загальні положення, підстави та основні поняття.	Знати структуру звіту з екологічного аудиту, стандарт аудиторського звіту Європейського банку реконструкції і розвитку	10
Самостійна робота №7. Здійснення оцінки впливу на довкілля для видів діяльності й об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку	Вміти розробити паспорт ЕО у адміністративному районі вашого проживання	5
Модульна контрольна робота 1.	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №1	30
Всього за модулем 1	ПРН 15,16	100

Модуль 2. Оцінка впливу сільськогосподарської діяльності на об'єкти агросфери		
Практична робота № 8. Аналіз нормативних, законодавчих документів щодо екологічної оцінки атмосферного повітря. Забруднення повітряного середовища під час діяльності сільськогосподарських підприємств	Вміти розраховувати розмір відшкодування збитків, заподіяних внаслідок порушення законодавства про охорону та раціональне використання водних ресурсів	10
Практична робота № 9. Аналіз нормативних документів та особливості проведення екологічної оцінки якості повітря	Вміти розрахувати розмір відшкодування збитків, які заподіяні державі в результаті наднормативних викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря	10
Практична робота № 10. Бездіяльність у процесі здійснення оцінки впливу на довкілля	Вміти застосувати такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісовому господарству	10
Практична робота № 11. Ознайомлення зі структурою Звіту та висновку з ОВД. Визначення обсягу досліджень та рівня деталізації інформації, що підлягає включенню до звіту та висновку	Вміти розрахувати збитки внаслідок незаконного добування або знищення диких звірів і птахів (крім видів, занесених до Червоної книги України)	10
Практична робота № 12. Аналіз нормативних документів щодо екологічної оцінки ґрунту	Вміти розрахувати розмірів відшкодування збитків, які заподіяні державі внаслідок самовільного користування надрами	5
Практична робота № 13. Аналіз нормативних документів щодо екологічної оцінки водних об'єктів. Оцінка за видами та кількістю очікуваних відходів, викидів (скидів), забруднення води при сільськогосподарській діяльності	Вміти розраховувати розміри забруднення водних об'єктів при сільськогосподарській діяльності	5
Практична робота № 14. Порядок ведення Єдиного реєстру з оцінки впливу на довкілля	Вміти користуватись Єдиним реєстром з оцінки впливу на довкілля	5
Практична робота № 15. Негативний транскордонний вплив на довкілля	Вміти розрахувати розмір відшкодування збитків, які заподіяні зачепленій державі	5
Самостійна робота № 2. Нормативні, законодавчі та нормативно-правові документи щодо екологічної оцінки водних об'єктів	Вміти оформлювати акт перевірки дотримання вимог природоохоронного законодавства	10
Модульна контрольна робота 2.	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №2	30
Всього за модулем 2	ПРН 15,16	100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 * 0,7 \leq 70$	

Екзамен/залік	30
Всього за курс	(Навчальна робота + екзамен) ≤ 100

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Всі лабораторні і самостійні роботи мають закінчуватися власним висновком, щодо отриманого результату. Списування під час модульних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення

- Електронний навчальний курс з дисципліни «ОВД та СЕО» <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5034>
- Паламарчук С.П. Курс лекцій з дисципліни «ОВД та СЕО» для студентів очної, заочної форми навчання за спеціальністю 101 «Екологія». Київ: НУБіП України, 2021. – 64 с.
- Паламарчук С.П. Методичні рекомендації для практичних занять з дисципліни «ОВД та СЕО» для ОС Бакалавр за спеціальністю 101 «Екологія». Київ: НУБіП України, 2023. – 28 с.
- конспекти лекцій та їх презентації.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Екологічне право: навч. посіб. / кол. авт. [Резворович К. Р., Юнін О. С., Кірін Р. С. та ін.]. – Дніпро: Видавець Біла К.О., 2020. – 318 с.
2. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 29, ст.315. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19>
3. База Законодавча України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
4. Семерня О.М. Оцінка впливу на довкілля: практикум: навчальний посібник для бакалаврів напряму підготовки 101 Екологія [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2019. – 112 с.
5. Марушевський Г.Б. Стратегічна екологічна оцінка: навч. посіб. з компакт-диском / Г. Б. Марушевський. — К.: К.І.С., 2018. — 88 с.

6. Стратегічна екологічна оцінка комплексного плану. Навчальний посібник. Київ. 2022 р. – 108 с. https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/819/SEO_ready.pdf
7. Пацева І.Г., Мельник-Шамрай В.В., Лук'янова В.В. Оцінка впливу на довкілля: навчальний посібник містить теоретичний матеріал для підготовки здобувачів вищої освіти екологічних спеціальностей. Житомир: Державний університет «Житомирська політехніка». 2022. – 168 с. <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8111/%d0%9e%d1%86%d1%96%d0%bd%d0%ba%d0%b0%20%d0%b2%d0%bf%d0%bb%d0%b8%d0%b2%d1%83.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Нормативна

1. Закон України "Екологічну оцінку впливу на довкілля" <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1862-15#Text>
2. ДСТУ ISO 14001-97. Системи управління навколишнім середовищем. Склад та опис елементів і настанови щодо їх застосування”.
3. ДСТУ ISO 14004-97. Системи управління навколишнім середовищем. Загальні настанови щодо принципів управління, систем та засобів забезпечення.
4. ДСТУ ISO 14011-97. Настанови, щодо здійснення екологічного аудиту. Процедури аудиту. Аудит систем управління навколишнім середовищем.
5. ДСТУ ISO 14012-97. Настанови, щодо здійснення екологічного аудиту. Кваліфікаційні вимоги до аудиторів з екології.
6. ДСТУ ISO 9001- 2001. Системи управління якістю. Вимоги. – Київ: Держстандарт України, 2001.